

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torkih, četrtkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . . . 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece . . . 3.— „ „ „ 4.50 za pol leta . . . 6.— „ „ „ 9.— za vse leto . . . 12.— „ „ „ 18.—
Naročnino je plačevati naprej in naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nvč., izven Trsta po 4 nvč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifi v petitu; za naslov z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, kar nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *upravitelstvo* ulica Molino piccolo št. 3. II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odpete reklama cije se pristoje posteno.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V ednosti je moč!“

Deželni zbor istrski.

IV. seja, dne 17. januarja 1896.
(Konec.)

Odgovarja poslanec dr. Gambini: Opomni, da bi ne bil sicer govoril, a ker se je vnela zelo živahna debata, treba, da reče tudi on svojo karkor star izkušenec in strokovnjak v stvari. Trdi, da šole v Istri, ako jih primerjamo šolam po drugih deželah, so mel najslabšimi in ne kažejo baš nikakega napredka. Povdarja, da velja to za šole obeh narodnostij; povdarja, da učitelji brez razlike narodnosti, bodisi italijanski bodisi slovanski, nimajo nikakega pojma o vzvišenosti šole. Oni smatrajo svoj poklic kakor „semplice mestiere“. Za pravo vzgojo dece nimajo zmisla, ker so podobni delavcu v tovarni, ki, dovršivši svoje ure, se ne zmeni več ne za tovarno ne za stroje v njej. Konečno stavi predlog: „Prošnja učiteljev naj se izroči dež. odboru, da jo bo de uvaževal, kadar bodo okolnosti za to ugodne“.

Poslanec dr. Venier odstopa na to od svojega predloga (Živio junak!) Poslanec dr. Costantini strastveno napada samo slovanske učitelje na deželi. Na kratko povedana vsebina tega prostaškega napada je: učitelji na deželi ne delajo za šolo in v šoli nič, zanemarjajo učne ure, imajo v neredu šolo in hišo, o volitvah klatarijo od sela do sela kot agitatorji, najbolj pogosto jih najdete po gostilnah, kjer upravljajo plačo, zdaj pa prosijo za boljšanja iste itd. itd. V tej smeri je šlo obrekovanje naprej; in celo nekim boljim Italijanom se je zdelo to prenapeto. Le iz spoštovanja do sivega kolovodje radikalcev so poslušali. Prebiti pa ni mogla tega poštena duša Laginje, ki mu je doviknil menda: „O stari grizljivi škorpion!“ Slovanske poslance pa je to prav gorko razburilo, da so ga (Costantini) pogostoma pretrgovali z vzkliki.

Komaj je končal, oglasila sta se h kratu dr. Bartoli in prof. Spinčić. Dr. Bartoli predlaga konec debate. Večina vsprejme. Spinčić stoji po koncu veleč, da je istočasno prosil za besedo kakor posl. Bartoli, torej ima še svojo reči (Manjina: „Ne vdajmo se!“) na govor poslanca Costantinija. Predsednik: Debata je zaključena, ne morem dati besede, ako v to ne privoli visoka zbornica. Med večino se čujejo glasovi, naj se da

Spinčiću beseda (ker je isti menjal s predsednikom par besed v italijansčini, pričakovali so, da bo de tudi govoril italijanski.) Dr. Bartoli protestuje najbolj. Večina glasuje na predsednikov poziv, da se da Spinčiću beseda. Spinčić, dobivši besedo, začena hrvatski. Med večino silno bučanje, nemir in medsebojno očitanje: „Prav vam je, zakaj ste mu dovolili besedo“. — Spinčić nadaljuje: Visoki zbor! Ni od daleč nisem mislil, da bodem danes govoril, prosil sem za besedo samo za to, da nekoliko odgovorim na govor posl. Costantinija. Moja tovariša Mandić in Kompere razložila sta dosti temeljito, zakaj bi se ne smelo preiti na dnevni red preko prošnje učiteljev za boljšanje njih razmer. Povdarjali so posebno, kako bi trebalo pomagati učiteljem na deželi, kateri imajo slabšo plačo, a težje izhajajo, nego v mestih. Večkrat imajo tudi več dela, ker so jim šole prenapolnjene in ravno s tega stališča je toliko bolj razžaljiv napad poslanca Costantinija. Pohvalim poslanca Gambinija, ker je bil vsaj toliko nepristransk, da je rekel ono isto o italijanskih kakor o slovanskih učiteljih, akoprem se ne zlagam z njim v misli, da vsi učitelji ne vršijo svojih dolžnosti. Odločno moram protestovati proti podtikanju dr. Costantinija, kateri je rekel, da učitelji na deželi — toraj slovanski — nikakor ne spolnjujejo svojih dolžnosti. Mene uči skušnja, da velika večina spolnjujejo svoje dolžnosti kakor na deželi tako tudi v mestih in da se nahajajo pojedinci tu in tam, ki jih ne spolnjujejo. Hvala Bogu pak, da se na deželi nikdar ni dogodilo kaj takega, kar se je nam narodnim poslancem dogodilo pred osmimi dnevi v Piranu in kar smo morali pretrpeti na poti iz Pirana čez Strunjan v Izolo in Koper... (Čim se začuli gg. poslanci večine in galerija besede Piran, zagnali so silen krik in bučanje. Menda so razumeli, kam je govornik meril. Zato je zakričal poslanec Bennati: „Dobili ste, kar ste zaslužili!“ Podpredsednik dr. Stanger: „Prasajte g. predsednika, kako ga vsprejemajo v naših krajih. Sram vas bilo!“ Posl. dr. Vergotini: „V drugem kraju bi vas bili ubili“, posl. Kompere: „V Kalabriji!“ Posl. Mandić: „Junaki kakor ste vi!“ Posl. Vergotini ponavlja še enkrat svoje zgornje besede. Posl. Spinčić: Prosim (in silno povdarjajočim glasom) in zahtevam, da se stavi v zapisnik današnje seje, da je poslanec Vergotini

rekel: „Altrove vi avrebbero ucciso“. Predsednik veli Spinčiću: Vi se oddaljujete od predmeta in se vtikate v stvari, ki ne spadajo v razpravo, kjer se govori o prošnji učiteljev. Posl. Spinčić: Govorim o vzgoji, kar je pač v zvezi s predmetom razprave. Posl. Venier Nikolaj: „Moram braniti čast rodnega mi mesta“ (Manjina: „Lepega mesta“!) Ker Spinčić ni še zvršil, rekel mu je predsednik: „Ne dovolim vam besede. (Galerija glasno ploska: bravo Bennati, bravo Vergotini, bravo Niko Venier!) N. Venier: Spoštujte Piran! (Manjina: Živio Piran!) Posl. Spinčić tolmači, kaj je govoril, in kako je to v zvezi s predmetom, ki je v razpravi, a prijel je le za to za besedo, ker je posl. Costantini razžalil slovansko učiteljstvo, ne da bi navel faktučnih primerljejev, ter tako hotel razdražiti jeden narod proti drugemu.

Ker je ves ta čas galerija silno bučila, opomnil jo je predsednik še le zdaj, da nima ne pritrjevati ne zavračati, ter ne sme braniti govornikom izražati svoje menenje (Manjina: Živio predsednik!) Dr. Gambini ustaja, da bi govoril. Predsednik ne dopušča na nikak način; pozove ga na red; Gambini: Glasno izjavljam, da je s tem, da se je Spinčiću dala beseda, zopet razprava odprta, saj tako veli pravilnik. Jaz moram braniti pravice parlamenta (Manjina: bravo Gambini!) Predsednik: Jaz ne sprejemem lekcij od nobenega. Zbornica je dovolila besedo samo Spinčiću in sedaj, ko je isti končal, sklenjena je razprava, brez posebnega predloga za nadaljevanje razprave ne sme se nikakor nadaljevati. Gambini: Predsedništvo naj zna, da ni nezmotljivo, kakor papež. Predsednik vzame besedo Gambiniju ter ves tresoč se od vzbujenosti trdi, da je bilo predsedništvo hudo razžaljeno od one strani, od katere je najmanj pričakovalo. Gambini odgovarja, da mu ni bilo ni v misli razžaliti predsedništvo, ali da je moral kakor star parlamentarec oslanjati se na pravilnik in predlaga, da naj zbornica glasuje, ali naj se zaključi ali pa nadaljuje razprava. Zbornica sklene, da se zopet odpre razprava. Besedo je dobil dr. Rizzi. Govori proti predlogu dr. Veniera, kakor ga je isti stiliziral, ter stavi predlog v zmislu večine: da se prošnja učiteljev izroči na proučenje dež. odboru in da isti sestavi o tem zakonsko osnovo za boljšanje učiteljskih razmer, kadar bodo to dopuščale finan-

PODLISTEK.

T a t.

(Dalje).

„E, kaj bi vedno mijavkala!“, se je jezil Peter, stojé mej vratmi. „Tudi drugi delajo tako; vsakdo bi bil torej po tvojem tat. Bog pa je vstvaril divjačino za vsakega, ne samo za grofe! — Jemati tam kjer je vsega preveč, se ne pravi krasti!“

Liza je stopila k možu in sklenila roke: „Prosim te, rotim te pri najini ljubezni, pusti ta nevarni posel in živiva pošteno! S pridnostjo si zasluži pečenko!“

„Vraga, prav nobenega veselja mi ne privoščiš!“, je vskliknil robato Peter in zopet odšel.

Besed je zmanjkalo Lizi. Le solze so glasno govorile, ki so kapale naglo druga za drugo na belo čelo Peterčkovo v zibel. Tudi otrok je začel jokati in dvojen jok se je glasil v bajti, ko je odšel svojeglavni mož.

III.

Peter se je dal menda pregovoriti od svoje žene, zakaj ostajal je pri domu več, ko po navadi. Narejal je stolčke, vozičke in klopice, da bi je poprodal na spomlad v mestu; cepil je Lizi gabrove trske ter je sušil na peči, krmil Sivko, ali je pa pomagal zibati vedno glasnega kričača, sinčka Peterčka.

V tem se je vreme izpremenilo; milejše sape so začele zopet pihati preko močvirja, sneg se je naglo topil: vigred se je vračala.

„Zadosti sem počival; sedaj pa je že čas!“, si je mislil Peter, vzal puško iz skrinje, jo skrnil pod suknjo in hotel oditi skrivaj v hrib.

Kar priteče Liza z otrokom do praga za njim: „Peterček, prosim, prosim ateja, da ostane pri nama! — Skleni ročice, pobožaj mu lice, saj je tvoj dobri, ljubi atej, in gotovo ostane doma pri svojem Peterčku“.

Peterček se je nasmihal in, kakor bi razumel

svojo mamico, prijel očeta krepko za brado ter ga vlekel zanj.

„I, saj pridem kmalu nazaj!“, tolažil ja je strastni lovec na divjačino ter poljubil lepo dete; „bodita brez skrbi! Bendetov Miha mi je povedal, da je stari logar nekaj obolel, njegov kruljavi lovec pa sedi rajši v gostilni, kot bi lazil po hribu!“

Kakor bi se bal nadaljnih ženinih prošenj, obrnil se je naglo; žvižgaje je zapustil kočo ter brzih korakov odšel v hrib. Na pragu pa je stala njegova žena, držeča v naročji ne še pol leta starega sinčka. Solze so ji stale v očeh, globoko je vzdihnila in počasi odšla v hišo. A še ondi je odprla malo okno in zrla dolgo, dolgo za možem. Že davno je bil izginit mej drevesi. Liza pa je še vedno upirala oči gori v strmi hrib.

Bilo je tedaj jutro, prvo, prekrasno spomladansko jutro. —

(Dalje prih.)

cijalne razmere dežele. Gambini se pridružuje temu predlogu. Predsednik daje na glasovanje ta predlog, kojega je večina sprejela; ob enem izjavlja predsednik, da je prepričan, da ga dr. Gambini ni hotel žaliti, saj je prejel že mnogo dokazov, kako ga Gambini spoštuje (Manjšina: Kako se zdaj ližejo!) Predsednik: Akoprem ni dnevni red dovršen, mislim, — ker se je razprava zategla — da bi mogli skleniti današnje sejo, ako so gospodje zadovoljni (Vsi: Dá, dá.) — Zaključujem sejo; ker pa pridejo prihodnjič važne reči na vrsto, (?) bode seja še le v torek 21. t. m.

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 25. januarja. 1896.

Deželni zbori. Sinoči po zaključku lista smo prejeli iz Poreča nastopno brzojavko: „Vrhunec nestrpljivosti italijanske večine v deželnem zboru pokazal se je danes. Interpelacija posl. dra. Dinka Trinajstiča glede osnove ljudske šole v Zabrezanih pri Pazinu prečitala se je zopet jedino le v samovoljnem italijanskem prevodu in brez originala. Istotako interpelacija posl. Kompareta radi uravnave reke osapske. Predloga vse manjšine gledé celokupne cestovne mreže istrske niso dovolili prečitati celega, ampak le deloma. Tem povodom se je seja pretrgala. Vzlic dokazom o groznih nezakonitostih odobrila je večina volitve v kmečkih občinah okraja poreškega in puljskega, uničila pa je izvolitvi Mandiča in Jenka v okraju volosko-podgrajskem vzlic najjasnejšim dokazom popolne pravilnosti in vzlic temu, da je celó vladni zastopnik potrdil pravilnost volitve. Manjšina je izjavila, da si pridržuje, da izvede konsekvencije iz tega nasilnega postopanja italijanske večine, ter je demonstrativno ostavila dvorano. Tikom po zaključku seje dospel je sem s posebnim parobrodom namestnik Rinaldini*.

Takav je torej najnovejši čin tiste italijanske zmernosti, koja je naša „Triesterica“ še posebno naglašala po dovršenih volitvah v deželni zbor. S tem činom so dokazali gospóda vnovič, da niso le vročega temperamenta, strastni in nestrpni, ampak dokazali so nekaj še veliko hujšega: dokazali so, da jim je popolnoma zamrl čut za politiško morálo, čut srama. Kakor obupnež, ki je po lastni krivdi porušil svoje življenje, in se bori za zgrešeno svojo ekzistencijo, ne izbira več v pripomočkih, tako tudi italijanska gospóda ne gledajo več na to: kakšno je sredstvo! Njim zadošča že, da je le sredstvo. Ravno v tem besnenju se zrcali vse morálno propadanje italijanske stranke v Istri. Ali treba, da si zapomnimo: volitev Mandiča in Jenka se je izvršila ne le pravilno in zakonito, čemur je pritrdil tudi vladni zastopnik, ampak tudi ogromno večino, oziroma **jednoglasno.** In tako volitev so uničili, dočim so potrdili druge volitve, pri katerih so se godile dokazane nezakonitosti, proti kojim so bili uloženi takojdobra podprti utoki, da bi bile take volitve ovržene v vsaki drugi deželi — in radi kojih se je uvela celo kazenska preiskava, ako smo prav poučeni. Ta paralela med postopanjem s slovanskimi volitvami na jedni, in italijanskimi na drugi strani, je krasna in najpristnejša ilustracija politiške morále, zakonitosti in pravice, kakor jo — razumevajo italijanska gospóda. Politiška brezobraznost res ne more segati dalje.

Obnarodimo še nekaj.

„Pred havptmana stopila bom,
Za šocelna prosila bom“ itd. *) —

da imamo pa temu nasproti vse polno narodnih pesem, v katerih se upotrebljava dovršnik v izražanje bodočnosti prav po slovanski, na pr.

*) Res je, kar i sam priznavam, da se nam ruši semtertja vled tujega delovanja pravilna raba dovršnika. Tu bodi pa sveta dolžnost vsem našim p. n. gg. pisateljem, da jej priskoče krepko na pomoč in da nam obévuajo tako one vezi, ki nas družé z drugimi slovanskimi plesemi.

Še 1857. leta tožil je milo slavni naš Fran Levstik: „Res, jako pogrešamo izgubljenega storivnika, ali kdo si ga pisati upa?“ — Ne dokaj više od trideset je temu nazaj, bil je velezaslužni naš Fran Cegnar prvi, ali vsaj med prvimi ki ga je zalučal nekolikrat v svoje spise, — in glej, kako se ni udomačil od onih dob v našej knjigi? Odpravil nam je velike vrste nepotrebnih kot, o d, k a k o r, n a, p o, v, z a; udomačil se je tako, da brez njega ni izhajati več ne moremo in pomogel našemu jeziku do ozbiljnjšega slovanskega obliča.

Kakor obmrli storivnik denimo tudi dovršnik, krepko še živoči, v prastare njegove pravice!

Naša brzojavka govori, da hoče slovanska manjšina izvajati primerne konsekvencije. Tako je prav: manjšina mora levovim pogumom braniti ne le zakon, ampak tudi svoj ugled. Mi ne vemo sicer, kaj in kako mislijo ukreniti sedaj naši poslanci in nočemo prejudicirati njih sklepom, toda dovoljeno nam bodi, da ponovimo še enkrat svoje menenje, ki smo je izrekli nedavno, ko smo že slutili, da se gospóda pripravljajo na novo nasilstvo: ali vsi v zbornici ali vsi iz zbornice! To je naše menenje; naj le nosijo odgovornost oni, ki so zakrivali se svojo popustljivostjo nasproti takim srditezem, za to, da je prišlo tako daleč, da dve tretjini prebivalstva ne bosti zastopani v deželnem zboru. Ako pa poslanci ukrenejo drugače, pokoriti se hočemo njih volji, ker vemo, da pri svoji razumnosti, oprti na toliko skušenj, in pri svoji idejalni ljubezni do svojega naroda trpina ukrenejo gotovo — kakor bo prav. In tebi narod-trpin istrski kliče: Sursum corda — kmalu mora priti odrešenja dan iz takih odnošajev. Saj taki odnošaji so slični zreli hruški, ki mora pasti z drevesa sleherni hip.

— V deželnem zboru goriškem interpelovali so gg.: poslanec Grča in tovariši o napravi odtoka hudourniku Lepenšek pred Šempasom, posl. dr. Al. Rojic radi laških dopisov deželnega odbora v slovenske kraje v kronovini, in slednjič isti posl. o postopanju c. k. mestnega šolskega sveta goriškega pri vpisovanju v slovensko šolo. V drugi omenjeni interpelaciji pripovedujejo poslanci, da je deželni odbor po dveh tretjinah slovenske dežele goriške naprosil v laškem jeziku c. k. davčni urad v Tolminu, naj isti izplača neki znesek tamošnjemu okrajnemu glavarstvu, vsled česar je poslednje obvestilo župni urad v Št. Viški gori v nemškem jeziku. Po pravici povprašujejo interpelantje, kakov krik bi nastal, ako bi deželni odbor pisal slovenski v furlanski del pokrajine. — V zadnji omenjeni interpelaciji opisujejo poslanci vse mahinacije mestnega šolskega sveta goriškega v ta namen, da se za slovensko šolo v Gorici oglasi kolikor le možno malo otrók. Dotični razglas, namenjen za vpisovanje v slovensko šolo, objavljen je bil samo v italijanskem jeziku; pri vpisovanju je kontroliral izpovedbo starišev — mestni policaj; drugi dan so smeli stariši le jeden po jeden v sobo, drugi pa so se gnetli po stopnicah, tako, da je vse to postopanje moralo vzbujati sum in je bilo podobno kaki srednjeveški skrivni sodbi. Prvi in drugi dan sta upisovatelja kar odšla, dasi je čakalo še mnogo otrok in starišev. Tako so mnogi prišli v drugič ne da bi bili kaj opravili. Potem nanašava interpelacija zares kričečih vzgledov o pretvezah, pod kojimi so zavračali otroke: v zamseh šolskim zakonom in razsodbam upravnega sodišča. Interpelantje povprašujejo: Ali je njegovi Vzvišenosti ministru za nauk in bogočastje znano to postopanje c. k. mestnega šolskega sveta goriškega pri upisovanju v slovensko mestno šolo? Ali hoče njegova Vzvišenost za to skrbeti, da bo mogoče vsem otrokom slovenske narodnosti na ozemlju mesta goriškega dobivati šolski pouk na mestne stroške v šolah z materinim učnim jezikom? Ali hoče njegova Vzvišenost ukazati, da se vsi šolski otroci, ki so se pri upisovanju v mestno šolo nezakonito zavrnil, brez odloga upišejo v to šolo?

Mladi Marko:

„Če te pústim jaz živega,
Te ne pústim te zdravega,
O dsekam ti pravo roko,
O dloim ti levo nogo,
Na konjiča te posadim,
Te jahá boš pod Beligrad,
No praviá, kaj je Marko mlad“.

pesem „Slobodnost“:

„Jaz ti poletim na široko polje,
Tam se nazobam rumene pčénice.
Jaz ti poletim na visoko goro,
Tam se nazobam rumenega grozdja“.

ali pesem: „Ban Lucipeter“:

„Vzemi mene krématica, mlada Katica,
Ja ti dam tristo dukati, vranj konjiča dva“.

ali pesem: „Prasauja“:

„Kam tako dúše pridejo,
Ki vodo v vino vliვაjo?“ itd. itd.,

in da so dovršniki v istih vaših primerih: „Kdor prej pride, prej melje“, „ko odpre usta, pokaže se vrsta belih zob“, „kamor se obrneš, povsodi vidiš“, „ako se ne izpreobrne, bodete izgubljeni“, „Ravbar se ob dlanu [poči,

Tudi italijanski poslanci so interpelovali, med drugim radi postopanja vladnih oblasti proti mestni občini goriški v zadevi slovenske šole, radi osnove italijanske vseučilišča, radi imenovanja členov v komisijo za pregledovanje zemljiškega davka in radi nepristojnosti pri sodiščih v jezikovnem pogledu. No, to moramo že pripoznati: tudi v Gorici so gospóda jako pogumni, da se drznejo še interpelovati v očigled tolike nepretržno skazovane jim dobrotnosti od strani vlade in v očigled velikih prednosti, ki jih uživajo pri sodiščih na Primorskem kraj vseh zakonov o enakopravnosti vseh jezikov.

— V deželnem zboru kranjskem je utemeljeval posl. Hribar svoj predlog gledé ustanovitve zavarovalnice za živino (in ne „živinske zavarovalnice“, saj menimo, da bodo pri njej poslovali omikani, krščanski ljudje!). Važnost zavarovanja živine je velikanskega pomena za kmeta. Tudi na Kranjskem se čedalje bolj množi število živine. Ker pa je živina med glavnimi viri dohodkov za našega kmeta, treba poskrbeti, da bodé mogel isti zavarovati svojo živino proti boleznim in drugim nezgodam. Take zavarovalnice so tudi po drugih deželah. Govornik predlaga, naj se njegov predlog izroči upravnemu odseku. — Zatem je poslanec Žitnik utemeljeval svoj predlog, naj bi se ustanovila deželna zavarovalnica proti požaru, toči in boleznim pri živini. Govornik je trdil, da zasebne zavarovalnice škodujejo ljudstvu, koristila pa bi mu deželna zavarovalnica. Tudi ta predlog so izročili upravnemu odseku. — Deželni zbor je pooblastil deželni odbor, da sme dovoliti, ako treba, da posamični cestni odbori smejo pobirati doklade tudi nad 20%. Več občin je prosilo, da bi se jim ustanovile orožniške postaje v Trojanah in na Mediji. Na predlog poročevalca Kersnika izročili sti se obe prošnji dež. odboru, naj isti posreduje pri deželni vladi.

Naše sodne razmere. Iz ajdovskega okraja nam pišejo pod tem naslovom: Cenjenim čitateljem vrle „Edinosti“ je že znana interpelacija naših deželnih poslancev. Mnogo je resničnega, a tudi marsikatera trditev nima resnične podlage: menda zato, ker poslanci niso bili dovolj točno obveščeni o razmerah pri posamičnih sodiščih. V dokaz temu je „poslano“ blag. gosp. c. kr. sodnika v Ajdovščini, priobčeno v goriški „Soči“. Iz omenjene „poslanice“ je razvidno, da ni res, da se pišejo pri ajdovskem sodišču vsi zapisniki v kazenskih zadevah le v nemškem ali italijanskem jeziku, ker prav nasprotno je res, da se pišejo pri ajdovskem sodišču tudi v kazenskih zadevah vse izjave strank, prič in obdolžencev skoraj izključljivo le v slovenskem jeziku, da v italijanskem jeziku se ne sestavlja noben zapisnik, in da sodni uradnik, kateremu je izročen kazenski referat, izvršuje uprav vzgledno svoj posel.*

Tako zatrjuje gosp. sodnik ajdovski in tako je tudi res.

Resnici na čast naj vedó cenj. čitatelji „Edinosti“, da prebivalci Ajdovskega okraja se čutimo zadovoljne in srečne, da imamo za sodnika moža, ki je naše gore list, kateri z nami živi in čuti národno tako, da nam je resnično v izgled bodisi v javnem, kakor v družinskem življenju.

(O postanku in namenu omenjene interpelacije govori „poslano“ g. posl. Blazija Grča v včerašnjji „Soči“. Sicer pa menda ne treba za-

hitro mu naproti skoči, stopi gore v svoje line do gospoje Katarine, Ravbar še zakliče v drugo, svitlih zlatih da oblubo“, — le na videz v sedanjiku, kajti vsi le-ti dovršniki, razen onega v stavku: „ako se ne izpreobrne, bodete pogubljeni“, ki je bodočega pomena, so sami samcati aoristi, ki bi v minolniku še lepše zveneli, nego zvene v navideznem sedanjiku;

najti ni tega ne prezreti, da je izjavil isti veleučeni naš jezikoslovec, prečastiti otec Stanislav*), da ni on nikakor ne nasprotnik rabljenju dovršnika v izražanje bodočnosti, in da je pripočel je celó sè stilističnega stališča;

(Dalje prih.)

*) On je dokazoval na podstavi starih bukev, ki so jih pisali v časih, davno minolih, razni možje, da je upravičeno u nas „bobikanje“, ali kakor je on zove „bombardiranje“ isto tako, kakor u Lužiskih Srbov, od vseh strani Nemcami obkoljenih. Pozabiti se tu pa vendarle ne sme, da gotovo ni bil izobražen nobeden teh mož na materinem jeziku in da jim je bila prešla tujščina v kri in meso, še bolj nego vam.

trjati še posebno, da so razmere pri sodiščih v obsežju višega deželnega sodišča tržaškega na sploh res take, kakor jih opisuje interpelacija. Na sploh, smo rekli, kajti je tudi častnih izjem. Pripoznana bodi možnost, da je v interpelaciji kakšna pomota gledé kojega posamičnega sodišča, ali splošna slika je gotovo pristna. Ker pa interpelacija ne zahteva drugega, nego da se odpravijo te notoriške, za našo narodnost nepovoljne razmere, obžalovati bi morali iskreno, ako bi se hotelo s katere koli strani napadati naše poslance, kojim moramo biti le hvaležni na odločnosti, s koje se začeli pritiskati na vlado ter seznanjati širši svet s krivicami, ki se nam gode. Take interpelacije ne služijo samo v obveščenje vlade, ampak so tudi politiška šola za narod! Narodu treba povedati, kaj in koliko sme zahtevati po zakonih. Omenivši napade pa nismo mislili na „poslano“ vzor-uradnika Gabrijelčiča, ki je brez strahu manifestoval svojo ljubezen do naroda, med kojim živi. Bore malo uradnikov je v sedanji dobi, ki bi imeli toliko poguma. G. Gabrijelčič je storil, do česar je imel popolno pravico: branil je sebe. Na mislih so nam bili napadi z drugih strani. Reči smo torej hoteli le to, da ne bi bilo lojalno, še manje pa „narodno“, ako bi hotel kdo radi kake netočnosti v interpelaciji izpodbijati veljavnost vse interpelacije in to ne toliko iz stvarnih, nego bolj iz družih ozirov. Zato pa kličemo in pozivljamo: *kdor si upa trditi, da so razmere pri sodiščih v obsežju višega deželnega sodišča na sploh ugodne za nas Slovence v jezikovnem pogledu, ta naj se oglasi z dokazi in konkretnimi vzgledi in potem — obmolknemo mi!* Dotlej pa moramo obsojati vsak tak napad, ki škoduje poslancem le v toliko, da jim otežuje stališče nasproti vladi, stvari, naši stvari, pa neizmerno!!! Uredništvo „Edinosti“).

Italija v Afriki. Kakor vse kaže, doživeli so Italijani v Eritreji nov poraz, o katerem pa seveda molčé, ali vsaj zavlačujejo objavo dotičnih poročil, dokler si ne izmislijo česa, da operejo „svojo čast“ pred svetom. Da je utrdba Makallè padla, o tem skoro ni niti dvomiti, ako vpoštevamo okolnosti, s katerimi se je imel boriti zares hrabri podpolkovnik Galliano s peščico svojih vojakov. General Baratieri pa niti sam ne zna, kakaj je usoda utrdbe Makallè. O tem svedoči njegovo poročilo, ki je došlo včeraj iz Ade Hagamus v Rim. V tem poročilu toži se Baratieri o neprekoračljivih težavah, katere ga ovirajo, da ne more dobiti o Makallèju nikakoršnih vestij. Toži se, da njegovim ogleduhom nikakor ni možno prodreti sovražnih čet, ki tesno in jako pazno obkoljujejo utrdbo. Baratieri poroča nadalje, da so sovražniki odsekali trem italijanskim ogleduhom roke, onega odposlanca pa, ki naj bi sporočil zapovedniku Gallianu, da je promakojen podpolkovnikom, tega odposlanca pa da so ustrelili. — Bog sam vedi, kaj počenja hrabri Baratieri z vrlim generalom Arimondijem vred! Kakor sta pustila ta junaka na cedilu majorja Tosellija in njegovo četo, tako brzkone tudi — nista mogla priskočiti v pomoč poveljniku Gallianu. „Italia Militare“ trdi, da se zgane Baratieri dne 2. ali 3. februarja (!). Menda mora dotlej „študirati“ svoj vojni načrt?

V Rimu sodijo iz poslednjih nasprotujočih si vestij gledé položaja vojske v Eritreji, kakor to posnemamo iz sinoč iz Rima došle brzoyajke: 1. da je utrdba Makallè padla; 2. da nameruje Baratieri kaj ukreniti proti Šoancem, ne da bi ostavil Adigrat in 3. da niti misliti ni na mir.

Žalostno, žalostno je torej položenje Italijanov v Afriki. Sedaj žanjejo sad nespametne svoje kolonijalne politike.

Različne vesti.

Imenovanja. Ces. namestnik v Trstu imenoval je okrajnim nadzornikom javne straže v Trstu policijskega kancelista Karla Baaza, dodeljenega okrajnemu glavarstvu v Gorici — Ces. namestnik v Trstu kot predsednik finančnega ravnateljstva na Primorskem, imenoval je finančnega koncipista dr. J. Maksa Viscontija komisarjem, finančnega konceptnega vežbenika Leopolda Tominiča pa finančnim koncipistom. — Blagajnik pri blagajni poštnega ravnateljstva, Fran Poka pl. Pokafalva

imenovan je poštним kontrolorjem v Ljubljani, istotako poštni blagajnik v Pulju Joahim Nassu. — Nadalje so imenovani poštni oficijali: Anton Gregorčič in Anton Stock poštնima kontrolorjema v Trstu, Ivan Farožič poštնim blagajnikom v Trstu, Rihard Freyer poštնim kontrolorjem v Pulju, Fran Bergant poštնim blagajnikom v Pulju, Iginij Pozzo-Balbi blagajnikom pri blagajni poštnega ravnateljstva in Viktor Bellafrente kontrolorjem, poslednja dva za Trst ter Josip Gamberl poštնim blagajnikom v Pulju.

Za podružnico družbe sv. Cirila in Metoda na Greti se je darovalo dne 6. t. m. po g. A. B. v zadržni krčmi v Rojani 132 st. in dne 19. t. m. 3 krome 28 st.

Evropski škandal imenuje „Slov. Narod“ dogodke v deželnem zboru istrskem. Mi smo hitro pogledali v slovar, listovali sem in tja, in res nismo našli izraza, ki bi bil primerniši za to, kar počenjajo „izvoljeni“ sinovi stare latinske civilizacije, iz onih časov namreč, ko je živel — Neron!

Strašen zločin. Iz Vipave nam pišejo: V nedeljo zvečer je bilo nekaj fantov prav dobre volje v tukajšnjem hotelu „Adria“, pili so in prepevali. Med istimi sta bila tudi fanta Fran Uršič in Gregor Lavrenčič z Gradišča. Kmalu potem, ko se je zmračilo, odpravila sta se proti domu. Dospevša onkraj ceste pri Kalu napadel ju je fant Alojzij Jež z nožem v taki naglici, da se nista niti mogla braniti. Kar v hipu sta imela drobje zunaj. Uršič je takoj umrl, Lavrenčič pa je živel še jeden dan. Morilec je komaj 20 let star, toda že izprijen; pravica ga ima že v rokah. Oba umorjena bila sta jako pridna delavca. Obema je bilo okolo 28 let. Ta grozen zločin je seveda povzročil neopisno razburjenje.

Nekoliko odgovora. S Katinare nam pišejo: Opetovano ste že pošegetali „Katinarce“ z Leopoldom Mauronerjem, da morajo vnanji čitatelji „Edinosti“ soditi, da so politični greh izvolitve Mauronerjeve zakrivili ravno Katinarci, kar dejansko ni resnično.

Kaj pa je Katinara? — Krajevno uradno je ni: le med ljudstvom se nazivlje Katinarce neko hiš, to je od gostilne Spetičeve do Balogov, od katerih pa ti, ki so na desni strani ceste, volijo v I. okraju, torej niso mogli zagrešiti z Mauronerjem. Od teh, kar jih je na levi strani ceste, so morda 4 dali svoj glas Mauronerju, in zavoljo teh štirih naj ga ima v sa Katinara v želodcu?!

V političnem pomenu Katinare tudi ni. Edino v cerkvenem oziru biva Katinara kot župnija, kot ednota. A ta ednota ni skupna v političnem oziru; dobra tretjina župnije, to je Sv. Mar. Magdalena spodnja, voli v prvem okraju. Ta tretjina nima greha z Mauronerjem. Dve tretjini (Rocol in Lonjer) volita v II. okraju, pa ne s a m e, ampak skupaj s spodnjim Rocolom, (ki spada v župnijo Sv. Antona) in Kjadinom. Drugi okraj ima 307 volilcev, od teh jih je iz Katinarske župnije 96 do 100, in od teh jih je komaj 35 dalo glas za Mauronerja, ostali pa ne. In zavoljo tega (circa) 35 glasov smešite pred tujim svetom vso Katinaro!? Župnija Katinara ima okolo 2250 duš. Da Mauronerju v II. okraju cvete in zori pšenica, je v mnogem kriva tudi politična mizerija od naše (narodne) strani. Nasprotniki znajo za svojega kandidata poprej nego so razpisane volitve; a naša stranka? Vprašajte pri političnem društvu „Edinosti“, in povejo vam, da se je (vsaj pri zadnjih treh volitvah) kandidat določil še le zadnji ali predzadnji dan pred volitvami; a znano vam mora tudi biti, da se tukaj kakor drugod največ opravi z agitacijo pod roko, katere niso mogli vršiti oni, ki bi bili radi, ker niso znali za koga! Vsaj pri zadnjih volitvah nam je pol. drušvo „Edinost“ hotelo ponuditi celó znanega „očeta okoličanskih Slovencev“ — tako vsaj so govorili oni, ki so bili pri dotični seji „Edinosti“ — in pri vsem tem naj vso „gnjusobo“ političnega greha nosi le Katinara!?

(Opomba uredništva. Da smo nedavno, govoreči o „imenitni“ prošlosti sedanjega zastopnika II. okraja v dež. zboru trž. apostrofirali le Katinarce, zgodilo se je le slučajno in v naglici, kajti razume se ob sebi, da izvolitev iste ga zastopnikom slovenske okolice, imajo na vesti nezavedneži vsega okraja, in ne samo Katinarci. Radi in lojalno popravljamo ta nedostatek. Kar se pa dostaje čudne zgodovine o kandidaturi v II. okraju, ima popolnoma prav gosp. dopisnik;

ali toli pozno proglašenje kandidata je bila posledica več kot čudnega postopanja „očeta okoličanskih Slovencev“. G. dopisnik naj se le blagohotno obrne do znanih prvakov v Rocolu, kjer izve lahko, kakó se je godilo. Tam izve tudi lahko, da so zapni možje II. okraja sami priporočali kandidaturu dotičnega gospoda, v nadi, da na ta način vržemo Mauronerja. S kandidaturami je sploh križ v naši okolici.)

Sodnijsko. 23letni brezposelni kurilec Felice Decampo iz Trsta služil je prve dni tek. meseca na Lloydovem parniku „Flora“ kakor dinar. O tej priliki ukradel je v ugodnem trenutku na istem parniku službujočemu postreščku Simonu Brankoviču zimsko suknjo, katero je potem prodal za 6 glđ. — Včeraj ga je sodišče obsodilo na šest mesecev ječe.

Dne 10. novembra min. l. bil je 21letni kmet Josip Gunjac iz Manžana pri Pomjanu v družbi z nekaterimi drugimi mladeniči v gozdu blizu Manžana. Družba bila se je namenila, da obišče neko plesno zabavo. Ker je imel Gunjac revolver pri sebi, naprosil ga je jeden izmed družbe, da naj ga pokaže. Gunjac je ustregel tej želji ter vzal nabiti revolver iz žepa. Ker pa ni bil posebno spreten, izprožil se mu je revolver in kroglja je zadela njegovega tovariša Jakoba Furlaniča v križ. Vsled te rane umrl je Furlanič že naslednjega dne. Gunjaca je tožilo tukajšnje državno pravdnštvo zaradi prestopka proti varnosti življenja in zaradi nedovoljenega nošenja orožja. Upoštevše vse olajščujoče okolnosti, obsodilo ga je sodišče pri včerajšnji razpravi na 14 dni zavora.

24letni kovač Jakob Grmek iz Rojana dobil e včeraj pred tukajšnjim sodiščem zaradi javnega nasilstva sedem mesecev ječe. Grmek se je bil dne 16. decembra min. leta z revolverjem grozil svojemu lastnemu očetu.

Narodnogospodarske stvari.

Kmetijska in vrtnarska družba za Trst in okolico. Odbor te družbe imel je dne 19. t. m. sejo s sledečim programom:

I. Predlogi za razširjevanje ameriških trt v okolici. a) O napravi družbene trtnice; b) kako bi kmetje sami napravljali nasade in dobivali brezobrestna posojila od vlade.

II. O shodu v Škednju.

Seje se je udeležilo 12 odbornikov in nekaj družih povabljenih gospodov ter popotovalni učitelj gosp. Cotič; predsedoval je predsednik Ivan Goriup. Pri prvi točki govorilo se je, da bode treba bolj in bolj širiti ameriško trto, ker je to edino sredstvo, da si ovarujemo in zagotovimo pridelek vina, ker je trtna us okužila že vso okolico. Ni pa vse jedno, katero vrsto ameriških trt sadimo in je treba gledati, oziroma skušati, katere vrste najbolje vspevajo na naših tleh. Gosp. Cotič je rekel, da je dosedaj dokazano, da je najbolja za našo zemljo: Rupestris monticola, kar je poskusilo že mnogo posestnikov; vendar pa za zemljo v Sv. Križu najbolj ugaja R. metalica. Ker je pa neobhodno potrebno da dobivajo naši okoličani le take trte, ki so za njihovo zemljo, da ne bodo zastoj obdelovali sveta, trošili denarja brez vspeha, treba je napraviti družbeno trtnico, ki bode dajala zadržnikom le one vrste trt, o kojih je nadejati se, da bodo vspevale.

O tej točki poročal je gosp. Iv. Goriup ter rekel, da bode na vsak način treba napraviti 2 trtnici, jedno v spodnji in jedno v zgornji okolici, kajti zemlja je toliko različna, da je za vsako okolico treba posebne trtnice in različnih vrst. V to svrhu je ponudil g. Goriup za trtnico v gornji okolici kos zemlje „Kmetijski in vrtnarski družbi“ brezplačno za dōbo 12 do 15 let, kar se je hvaležno na znanje vzelo.

Za spodnjo okolico pa se določi prostor pozneje. Toda da bode mogoče napraviti trtnico, trebali bodemo podpore od vlade, ker društvo samo nima denarjev na razpolago; ker društvo na svojo prvo prošnjo za podporo od visocega ministerstva še ni dobilo odgovora, se sklène prositi vnovič in sicer izrečno za napravo trtnice. To delo je prevzel g. dr. Pretner, za kar se mu odbor zahvaljuje že naprej.

G. Cotič omenja, da bi morali posestniki sami gledati na to, da si napravijo trtnice ali nasade in poskušati razne vrste trt. Na to se je govorilo, da bi to pač bilo lepo in dobro, toda v

